

Петрушенко Ю. М.

доктор економічних наук, професор,
навчально-науковий інститут бізнес-технологій «УАБС»,
Сумський державний університет, Україна;
e-mail: y.petrushenko@uabs.sumdu.edu.ua; ORCID ID: 0000-0001-9902-7577

Кубатко О. В.

доктор економічних наук, доцент,
ННІ ФЕМ ім. О. Балацького, Сумський державний університет, Україна;
e-mail: okubatko@econ.sumdu.edu.ua; ORCID ID: 0000-0001-6396-5772

Пономаренко О. С.

аспірант,
навчально-науковий інститут бізнес-технологій «УАБС»,
Сумський державний університет, Україна;
e-mail: o.ponomarenko@uabs.sumdu.edu.ua; ORCID ID: 0000-0003-2406-5637

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ФАКТОРИ СТВОРЕННЯ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УКРАЇНІ¹

Анотація. Реформа децентралізації та процес формування спроможних територіальних громад є пріоритетним завданням уряду України. Реформа має на меті сформувати дієву систему місцевого самоврядування задля створення якісного середовища для життя людей, підвищення якості надання муніципальних послуг та забезпечення сталого розвитку регіонів. Реформа базується на європейських принципах організації місцевого самоврядування, що зумовило добровільний характер об'єднання територіальних громад. Було проведено значну підготовчу роботу з впровадження реформи, зокрема затверджено методичку формування спроможних громад, що визначала, які соціально-економічні фактори слід урахувати при ухваленні рішень про добровільне об'єднання та розробленні перспективних планів. Проте результати реформи станом на серпень 2018 року були не досить задовільними: було створено 753 об'єднані територіальні громади, які об'єднали 3 492 окремі місцеві спільноти, хоча відповідно до перспективних планів, затверджених Урядом для 23 областей, 7 913 наявних громад мали утворити 1 206 об'єднаних територіальних громад. Наше дослідження присвячено аналізу процесу добровільного об'єднання територіальних громад у контексті реалізації реформи децентралізації в Україні та виявленню соціально-економічних факторів, що цьому сприяють.

У дослідженні було проведено факторний аналіз процесу добровільного об'єднання територіальних громад в Україні в період 2014—2017 рр., на підставі якого визначено соціально-економічні фактори, що є значущими при ухваленні громадами рішення про добровільне об'єднання. Дослідження проводилось за допомогою методу кореляційно-регресійного аналізу зі застосуванням програмного комплексу СТАТА, було оцінено вплив 24 демографічні та соціально-економічні фактори. Результати дослідження статистичних характеристик економетричних залежностей виявили, що такими факторами є: середній розмір площі землі одного домогосподарства; частка об'єднаних територіальних громад, створених у попередньому році; розмір паїв землі в одному домогосподарстві (своїх та орендованих) і розмір рівня прибутку фермерських господарств у районі.

Ключові слова: децентралізація, об'єднані територіальні громади (ОТГ), соціально-економічний розвиток, фактори створення об'єднаних територіальних громад.

Формул: 1; рис.: 0; табл.: 2; бібл.: 12.

---

¹ Роботу виконано в рамках держбюджетної науково-дослідної розробки «Розробка науково-методичних засад та практичного інструментарію фінансової політики сталого розвитку об'єднаних територіальних громад» (номер державної реєстрації 0117U003935).

Petrushenko Yu.
*Doctor of Economics, Professor,
Educational and scientific institute of business technologies «UABS»,
Sumy State University, Ukraine;
e-mail: y.petrushenko@uabs.sumdu.edu.ua; ORCID ID: 0000-0001-9902-7577*

Kubatko O.
*Doctor of Economics, Associate Professor,
Department of Economics and Business-Administration of Sumy State University, Ukraine;
e-mail: okubatko@econ.sumdu.edu.ua; ORCID ID: 0000-0001-6396-5772*

Ponomarenko O.
*Ph. D. student,
Educational and scientific institute of business technologies «UABS»,
Sumy State University, Ukraine;
e-mail: o.ponomarenko@uabs.sumdu.edu.ua; ORCID ID: 0000-0003-2406-5637*

SOCIO-ECONOMIC FACTORS FOR THE ESTABLISHMENT OF AMALGAMATED TERRITORIAL COMMUNITIES IN UKRAINE

Abstract. The reform of decentralization and the formation of capable territorial communities is a priority of the Ukrainian Government. The reform aims at creating an effective system of local self-government to provide a high quality of life for people, improving the quality of municipal services and to ensure the sustainable development of regions. The reform is based on the European principles of local self-government, which determines the voluntary nature of the association of territorial communities. Considerable work has been done in Ukraine to prepare the reform for implementation, in particular, the methodology of the capable communities' formation. It determines which socio-economic factors should be taken into consideration when making decisions on the voluntary association of territorial communities and the development of perspective plans. However, the results of the reform are not satisfactory enough, as of August 2018, 753 united territorial communities were created, bringing together 3492 communities, although according to the Government's approved plans for 23 regions, 7913 existing communities should form 1206 integrated territorial communities.

The study is devoted to examining the process of voluntary association of territorial communities in the context of implementing decentralization reform in Ukraine and identifying the socio-economic factors contributing to this.

A factor analysis of the voluntary association of territorial communities in Ukraine during the period 2014—2017 was performed, using the software program STATA. The socio-economic factors that are significant in the decision-making for the voluntary association of communities were determined. Multiple regression and correlation analyses were performed to examine the impact of 24 demographic and socio-economic factors. The results of the study revealed that the following factors are significant: the average size of land area per household; share of united territorial communities created in the previous year; the size of land in one household (own and leased) and size of the farm's income in the area.

Keywords: decentralization, united territorial communities, socio-economic development, factors of united territorial communities creation.

JEL Classification R5

Formulas: 1; fig.: 1; tabl.: 2; bibl.: 12.

Петрушенко Ю. Н.
*доктор экономических наук, профессор,
учебно-научный институт бизнес-технологий «УАБС»,
Сумской государственной университет, Украина;
e-mail: y.petrushenko@uabs.sumdu.edu.ua; ORCID ID: 0000-0001-9902-7577*

Кубатко А. В.

доктор экономических наук, доцент,

УНИ ФЭМ им. О. Балацкого Сумского государственного университета, Украина;

e-mail: okubatko@econ.sumdu.edu.ua; ORCID ID: 0000-0001-6396-5772

Пономаренко О. С.

аспирант,

учебно-научный институт бизнес-технологий «УАБС»,

Сумской государственной университет, Украина;

e-mail: o.ponomarenko@uabs.sumdu.edu.ua ; ORCID ID: 0000-0003-2406-5637

СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ФАКТОРЫ СОЗДАНИЯ ОБЪЕДИНЁННЫХ ТЕРРИТОРИАЛЬНЫХ ОБЩИН В УКРАИНЕ

Аннотация. Проанализировано современное состояние процесса добровольного объединения территориальных общин в контексте реализации реформы децентрализации в Украине. Выявлены социально-экономические факторы, способствующие добровольному объединению территориальных общин в ОТГ. Установлено, какие факторы не являются статистически значимыми в процессе принятия решения членами общины о добровольном объединении.

Ключевые слова: децентрализация, объединенные территориальные общины, социально-экономическое развитие, факторы создания объединённых территориальных общин.

Формул: 1; рис.: 0; табл.:2; библи.: 12.

Вступ. Пріоритетом державної політики України на сучасному етапі є реформа децентралізації та державного управління. В основу побудови ефективної системи територіальної організації влади покладено положення Європейської хартії місцевого самоврядування на основі принципів субсидіарності, повсюдності і фінансової самодостатності місцевого самоврядування [1]. В 2014 році Урядом була затверджена «Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні» [1], План заходів з її реалізації, були прийняті Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» [3] та Методику формування спроможних територіальних громад [4], внесено зміни до Бюджетного та Податкового кодексів України.

Укрупнення територіальних громад провадиться шляхом добровільного об'єднання з урахуванням думки населення територій. У «Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні» передбачалось два етапи її реалізації, зокрема провести інституційну реорганізацію органів місцевого самоврядування, а також місцевих органів виконавчої влади на новій територіальній основі в період 2015—2017 рр. [1].

Проте за період 2015—2018 рр. в Україні було створено 753 об'єднаних територіальних громади (далі за текстом ОТГ), які об'єднали 3492 територіальних громад. На території ОТГ проживає 6,5 млн. осіб, що становить 18,5% від загальної чисельності населення України. Відповідно до перспективних планів, затверджених Урядом для 23 областей, 7913 існуючих громад мають утворити 1206 ОТГ [5].

Очікується, що кінця 2018 року більшість існуючих малочисельних місцевих рад зможуть об'єднатися, перебрати на себе більшість повноважень та нести відповідальність за свої дії. Це створить базис для послідовних кроків реформи місцевого самоврядування, а також сприятиме прискоренню реформ у сфері охорони здоров'я, освіти та інших секторах. Лише в межах спроможних територіальних громадах органи самоврядування зможуть забезпечити якісні послуги громадянам і забезпечити сталий розвиток відповідних територій. Саме тому дослідження факторів, що спонукають людей до об'єднання в ОТГ постає надзвичайно актуальним та важливим питанням.

Метою статті є аналіз ситуації зі створення ОТГ в Україні, виявлення та аналіз демографічних та соціально-економічних факторів, що позитивно впливають на прийняття членами громади рішення щодо добровільного об'єднання в ОТГ, виокремлення демографічних, економічних показників та факторів стану розвитку селянських господарств, що не спричиняють впливу на процес утворення ОТГ.

Аналіз останніх досліджень та постановка завдання. Етапи добровільного об'єднання територіальних громад, їх зміст та алгоритм проходження вивчали В. М. Дрешпак, Н. А. Липовська [6]. Проблеми перебігу реформи реалізації на прикладі конкретного регіону вивчала І. Є. Ковальчук [7]. Загальний стан та проблеми формування ОТГ та можливі шляхи їх вирішення вивчали А. П. Павленко [8]. Проблеми фінансової децентралізації та шляхи її вирішення вивчали Заславська О. І., Огородник В.О. [9]. Питанням розвитку громад присвячено роботи Алана Кея. Він у своїх роботах наголошував, що місцеві органи влади, які прагнуть укріпити соціальну економіку, мають на місцевому рівні мають провадити політику заохочення громадян до об'єднання та формування соціальних мереж. Інституції повинні заохочувати процес формування спільних цінностей громади.

Результати дослідження. Законом «Про добровільне об'єднання територіальних громад» передбачено, що процес об'єднання територіальних громад має відбуватись у відповідності з Перспективним планом формування спроможних територіальних громад. Перспективний план розробляється на підставі Методики формування спроможних громад (далі за текстом Методика).

Формування спроможних територіальних громад здійснюється шляхом:

- розроблення проекту перспективного плану обласної державної адміністрації;
- схвалення проекту перспективного плану обласною радою;
- затвердження Кабінетом Міністрів України перспективних планів;
- добровільного об'єднання територіальних громад;
- формування органів місцевого самоврядування спроможних територіальних громад [4].

Ініціаторами добровільного об'єднання територіальних громад сіл, селищ, міст можуть бути: сільський, селищний, міський голова; не менш як третина депутатів від загального складу сільської, селищної, міської ради; члени територіальної громади в порядку місцевої ініціативи; органи самоорганізації населення відповідної території [3].

Отже розробка та затвердження перспективних планів мали передувати безпосередньо процесу об'єднання територіальних громад. Проте по факту склалася така ситуація, що Закон з'явився раніше, ніж було затверджено Методику, в результаті чого окремі громади почали процес об'єднання самостійно. Позитивним моментом цього стало те, що громади змогли впливати на процес підготовки плану та думка громади була врахована при його розробці.

Розглянемо які основні умови бралися до уваги при розробці Методики. Отже, суб'єктами добровільного об'єднання територіальних громад є суміжні територіальні громади сіл, селищ, міст. При прийнятті рішень щодо добровільного об'єднання територіальних громад беруться до уваги історичні, природні, етнічні, культурні та інші чинники, що впливають на соціально-економічний розвиток об'єднаної територіальної громади.

Таким чином, принциповим є те, що територія ОТГ є нерозривною, а в її межах не може існувати інша громада. Це забезпечується ефективність діяльності органів місцевого самоврядування на всій території ОТГ.

Об'єднання має відбутись в межах виключно однієї області, що підтверджує збереження існуючого обласного устрою.

Наступною умовою є те, що якість та доступність публічних послуг, що надаються в об'єднаній територіальній громаді, не можуть бути нижчими, ніж до об'єднання. Виконання цієї умови забезпечується завдяки наданні ОТГ функцій та повноважень рівня районів або міст обласного значення [4].

В результаті зміни до Бюджетного кодексу об'єднані територіальні громади отримали ресурсами та повноваженнями як у міст обласного значення. А саме: зарахування до місцевих бюджетів ОТГ 60% податку на доходи фізичних осіб, єдиного податку, податку на прибуток підприємств і фінансових установ комунальної власності та податку на майно (нерухомість, земля, транспорт).

За результатами фінансової децентралізації, частка місцевих бюджетів (з трансферами) у зведеному бюджеті України росла з 45,6 % у 2015 р. до 51,2 % у 2017 р., частка місцевих податків та зборів у власних доходах місцевих бюджетів зросла з 0,7 % у 2014 р. до 27,3 % у 2017р. Обсяг власних доходів місцевих бюджетів зріс на 124,1 млрд. грн (з 68,6 млрд. грн в 2014 році – до 192,7 млрд. грн. в 2017 р.).

Державна підтримка на розвиток територіальних громад зросла у 39 разів, так у 2014 р. державна фінансова підтримка становила 0,5 млрд. грн, а в 2017 р. – 19,37 млрд. грн.

Проте попри проведену роз'яснювальну роботу, збільшення обсягів державної підтримки, надання повноважень та зростання власних доходів ОТГ, на даний час із запланованих 1206 ОТГ створено лише 753.

Причинами такого стану речей є: менталітет та низька активність місцевих громад та органів місцевого самоврядування, так, деякі області ще досі працюють над затвердженням перспективного плану розвитку ОТГ, також є небажання громад об'єднуватись з фінансово неспроможними громадами, ОТГ[7]. Процес забезпечення державної фінансової підтримки добровільного об'єднання територіальних громад все ще потребує доопрацювання, необхідно врегулювати запровадження механізмів контролю за законністю рішень органів місцевого самоуправління та якістю надання населенню адміністративних та соціальних послуг, актуальним постає питання кадрового забезпечення органів місцевого самоуправління, а також розподілу повноважень адміністративними органами ОТГ та районів [8].

Таку ситуацію можна пояснити як об'єктивними факторами, такими як чисельність населення, площа регіону, кількість населених пунктів тощо, так і суб'єктивними: нестача об'єктивної інформації щодо процесу об'єднання, неприйняття населенням змін, опасання того, що будуть ліквідовані освітні та медичні заклади регіону, небажання фінансово благополучних громад об'єднуватися з депресивними сусідніми територіями тощо [9].

Подальшого дослідження та формалізації потребують фактори, що сприяють створенню ОТГ. Нами поставлено завдання виявити, які демографічні та соціально-економічні фактори, що характеризують діяльність сільськогосподарських домогосподарств, впливають на прийняття територіальними громадами рішення створювати ОТГ. Тож в процесі нашого дослідження, застосовуючи кореляційно-регресійний аналіз та за допомогою програмного комплексу STATA, дослідимо та виявимо, фактори, що впливають на показники створення ОТГ.

Регресійний аналіз поводитьсь з метою визначення взаємовідносин між залежною та однією чи декількома незалежними змінними та може бути представлений в наступному вигляді:

$$Y = b_0 + b_1x_1 + \dots + b_qx_q + \varepsilon \quad (1)$$

де Y – залежна змінна, що представлена показником частки створених ОТГ;
 x_q – незалежні змінні, що характеризують фактори, що спонукають до об'єднання та виокремлено в результаті факторного аналізу;
 b_q – коефіцієнт регресії;
 ε – випадкова похибка.

У межах даного дослідження нами були використані бази статистичних даних за період 2014 - 2017 рр. по 24 областям [10; 12], було отримано результати, представлені в таблицях 1-2.

Для розрахунку частки створених ОТГ в 2017 та 2018 роках, ми кількість сільрад у 2015 році ділили на чисельність створених ОТГ у відповідних роках (табл. 1).

Таблиця 1

Результати оцінки впливу розміру площі своєї землі домогосподарств
на збільшення частки ОТГ

Source	SS	df	MS	Number of obs	=	24

				F(1, 22)	=	7.65
Model	.01077599	1	.01077599	Prob > F	=	0.0113
Residual	.030984328	22	.001408379	R-squared	=	0.2580

				Adj R-squared	=	0.2243
Total	.041760317	23	.001815666	Root MSE	=	.03753

часткаОТГ2018	Coef.	Std. Err.	t	P> t	[95% Conf. Interval]	

площаземлідомогга	.0423102	.015296	2.77	0.011	.0105884	.0740321
_cons	.0198864	.0216069	0.92	0.367	-.0249237	.0646964

Примітка. Авторські розрахунки.

Результат проведеного дослідження показав, що чим більша кількість своєї землі в одному домогосподарстві, тим більш такі регіони схильні до створення ОТГ. Вивчаючи статистичні характеристики економетричних залежностей з *табл. 1*, можна зробити висновки, що оцінка 0,042 виявилось статистично значущою в 95% інтервалі надійності. Таким чином, при зростанні середнього розміру площі землі домогосподарства на 1 га частка створюваних ОТГ зростає на 4,23%.

Ми також оцінили ще одну додаткову специфікацію моделі, де пояснюючою змінною взяли розмір паїв землі в 1 домогосподарстві (своїх та орендованих). Виявилось, що при зростанні кількості своєї та орендованої землі в одному домогосподарстві на 1га частка створених ОТГ збільшується на 0,616%.

Також нами була оцінили ще додаткову специфікацію моделі, де пояснюючою змінною взяли розмір рівня прибутку фермерських господарств в районі. Виявилось, що чим більш заможні фермерські господарства в регіоні, тим більша частка ОТГ створювалася. Позитивний вплив збільшення рівня прибутку на показники зростання частки ОТГ в регіоні показав, що при зростанні прибутку фермерських домогосподарств на 1 млн. грн., частка створюваних ОТГ зростає на 0,0025 %.

Таблиця 2

Результати оцінки впливу створених ОТГ в 2017 році на збільшення частки ОТГ 2018 року

Source	SS	df	MS	Number of obs	=	24

				F(1, 22)	=	22.66
Model	.02118925	1	.02118925	Prob > F	=	0.0001
Residual	.020571068	22	.000935049	R-squared	=	0.5074

				Adj R-squared	=	0.4850
Total	.041760317	23	.001815666	Root MSE	=	.03058

часткаОТГ2018	Coef.	Std. Err.	T	P> t	[95% Conf. Interval]	

часткаОТГ2017	1.24295	.2611037	4.76	0.000	.7014542	1.784446
_cons	.0476541	.0085934	5.55	0.000	.0298324	.0654758

Примітка. Авторські розрахунки.

Таким чином, чим більша була частка ОТГ була створена у попередньому році, тим більший відбувся приріст ОТГ (у %) у цих регіонах в поточному році. Вивчаючи статистичні характеристики економетричних залежностей з таблиці 2, можна зробити висновки, що

пояснювальна сила регресії знаходиться на досить високому рівні близько 50,74%, крім того, оцінка (1.24295) виявилася статистично значущою, в 95% інтервалі надійності. Модель 2 трактується так, що при зростанні частки створених ОТГ в 2017 році на 1% , приріст створених ОТГ в наступному році склав 24%, тобто такі громади об'єднуються на 25% швидше завдяки позитивному досвіду сусідніх громад.

В процесі дослідження було також оцінено ефект впливу інших факторів на частку створюваних ОТГ. Результатом проведеного дослідження стало виявлення ряду факторів, що є статистично не значущими. Ними стали:

- чисельність населення у міських поселеннях та сільській місцевості, чол.;
- населення у міських поселеннях, %;
- населення у сільській місцевості, %;
- щільність населення, осіб на 1 кв. км;
- середній вік у сільськогосподарській місцевості;
- середній вік чоловіків, середній вік жінок, чол.;
- сільськогосподарська продукція, млн. грн в цінах 2010 року;
- рослинництво продукція, млн. грн в цінах 2010 року;
- Обсяги валової продукції сільського господарства у постійних цінах 2010 року (млн. грн.);
- валова продукція, на 100 га;
- валова продукція рослинництва на 100 га;
- валова продукція тваринництва, на 100 га;
- валова продукція господарств, на 100 га;
- рентабельність сільськогосподарської продукції;
- процентне співвідношення домогосподарств, які очолюють чоловіки;
- кількість сільських господарств;
- кількість сільських господарств з технікою;
- відсоток господарств з технікою;
- кількість міні-тракторів і мотоблоків, шт.;
- кількість зернозбиральних комбайнів, шт.

Одним із недоліків даного дослідження є обмежена кількість статистичних спостережень, що пояснюється низькою активністю створення ОТГ та досить коротким проміжком часу проведення реформи децентралізації. Перспективи подальших досліджень полягають у зборі більш ґрунтовних баз даних для проведення якісних кількісних досліджень та виявлення факторів, що сприяють фінансовій стійкості та довгостроковому сталому розвитку ОТГ.

Висновки. У результаті проведеного в цій роботі дослідження із застосуванням кореляційно-регресійний аналіз та за допомогою програмного комплексу STATA, було з'ясовані які соціально-економічні фактори є значущими при прийнятті громадами рішення про об'єднання, що знайшло відображення у збільшенні частки створюваних ОТГ в 2018 році.

Дослідження статистичних характеристик економетричних залежностей виявило, що вагомим факторами, що позитивно впливають на прийняття рішення про об'єднання є:

- середній розмір площі землі одного домогосподарства (га). Виявилось, що при зростанні середнього розміру площі землі домогосподарства на 1 га частка створюваних ОТГ зростає на 4,23%;
- частка ОТГ, створених у попередньому році. При зростанні частки створених ОТГ в 2017 році на 1% , приріст створених ОТГ в 2018 році склав 24%, тобто такі громади об'єднуються на 25% швидше.

Також факторами, що здійснюють позитивний вплив на процес добровільного об'єднання територіальних громад стали: розмір паїв землі в 1 домогосподарстві (своїх та орендованих) та розмір рівня прибутку фермерських господарств в районі. Отримані

результати засвідчують, зокрема, про можливий позитивний вплив відкритого ринку землі на прискорення реформи децентралізації.

Ряд інших демографічних та соціально-економічних факторів в'явилися статистично незначущими.

Отже, ми виявили, що одна з перешкод, що заважає процесу добровільного формування ОТГ полягає в ментальності людей, що певним чином є результатом знищення міцних селянських господарств в попередній історичний період. Як показують результати дослідження, громади, де представлені працюючі прибуткові селянські та фермерське господарство більш схильні приймати рішення про створення ОТГ.

Також в результаті дослідження отримано дані, що території, в яких вже є досвід створення ОТГ, швидше його переймають та впроваджують. Саме тому ті об'єднані громади, які працюють в нових умовах з початку реформи, мають стати активними провідниками змін та прикладом для громад, що створюються пізніше.

Низка методичних питань недостатньо опрацьована та все ще що потребує досконалого методичного забезпечення. Тому вважаємо за доцільне провадити подальші дослідження з цієї тематики, зосередитись на вирішенні питань методичного забезпечення процесу об'єднання територіальних громад в Україні.

Література

1. Європейська хартія місцевого самоврядування [Електронний ресурс] : хартія Ради Європи від 15.10.85. — Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MU88002H.html.
2. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні : Розпорядження Кабінету Міністрів України № 333-р від 01.04.2014 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80>.
3. Про добровільне об'єднання територіальних громад [Електронний ресурс] : Закон України № 157-VIII від 05.02.2015 // Відомості Верховної Ради України. — 2015. — № 13. — Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/157-19>.
4. Методика формування спроможних територіальних громад : Постанова № 214 від 8 квітня 2015 р. [Електронний ресурс] / Кабінет Міністрів України. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/214-2015-%D0%BF/para10#n10>.
5. Моніторинг процесу децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування [Електронний ресурс] // U-LEAD з Європою. — 2018. — Режим доступу : https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/288/Monitoryng_10_07.pdf.
6. Дрешпак В. М. Добровільне об'єднання територіальних громад: зміст та алгоритм проходження основних етапів / В. М. Дрешпак, Н. А. Липовська // Аспекти публічного управління. — 2015. — № 4. — С. 45—54.
7. Ковальчук І. Є. Проблеми реалізації реформи децентралізації влади на Закарпатті та шляхи їх вирішення [Електронний ресурс] / І. Є. Ковальчук // Маркетинг та менеджмент у фокусі викликів нової економіки : матеріали науково-практичної конференції (26—28 квітня 2018 р.). — Режим доступу : <https://books.google.com.ua/books?id=2xleDwAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=uk#v=onepage&q&f=false> 80-84.
8. Павлюк А. П. Формування об'єднаних територіальних громад: стан, проблемні питання та шляхи їх вирішення [Електронний ресурс] / А. П. Павлюк. — Режим доступу : http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/terutor_gromad-8bead.pdf.
9. Заславська О. І. Фінансова децентралізація в Україні: стан, проблеми та перспективи розвитку [Електронний ресурс] / О. І. Заславська, В. О. Огородник // Науковий вісник Ужгородського університету. — 2017. — Вип. 2 (50). — Режим доступу : <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/18172>.
10. Kay A. A. Social capital, the social economy and community development [Electronic resource] / A. A. Kay // Oxford University Press and Community Development Journal. — 2005. — Available at : https://www.researchgate.net/profile/Alan_Kay/publication/31109758_Social_Capital_the_social_economy_and_community_development/links/56c2e23f08ae44da3800a805/Social-Capital-the-social-economy-and-community-development.pdf.
11. Всеукраїнський перепис населення [Електронний ресурс] / Державна служба статистики України. — Режим доступу : <http://database.ukrcensus.gov.ua>.
12. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://ukrstat.gov.ua>.

Стаття рекомендована до друку 06.12.2019

© Петрушенко Ю. М.,
Кубатко О. В., Пономаренко О. С.

References

1. Khartiia Rady Yevropy. (1985, October 15). *Yevropeiska khartiia mistsevoho samovriaduvannia [European Charter of Local Self-Government]*. Retrieved from http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MU88002H.html [in Ukrainian].
2. Kabinet Ministriv Ukrainy. (2014, April 01). *Pro skhvalennia Kontseptsii reformuvannia mistsevoho samovriaduvannia ta terytorialnoi orhanizatsii vlady v Ukraini [On approval of the Concept of reforming local self-government and territorial organization of government in Ukraine]*. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80> [in Ukrainian].
3. Verkhovna Rada Ukrainy. (2015). *Pro dobrovilne obiednannia terytorialnykh hromad: Zakon Ukrainy vid 05.02.2015 № 157-VIII [On Voluntary Association of Territorial Communities: Law of Ukraine of 05.02.2015 № 157-VIII]*. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy — Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine, 13*. Retrieved from <https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/157-19> [in Ukraine].

4. Kabinet Ministriv Ukrainy. (2015). Metodyka formuvannia spromozhnykh terytorialnykh hromad: Postanova № 214 vid 8 kvitnia 2015 [Methodology for the formation of capable territorial communities: Resolution № 214, April 8, 2015]. *zakon2.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/214-2015-%D0%BF/paran10#n10> [in Ukraine].
5. Monitorynh protsesu detsentralizatsii vlady ta reformuvannia mitsevoho samovriaduvannia [Monitoring the process of decentralization of power and reformation of local self-government]. (2018). *U-LEAD z Yevropoiu — U-LEAD with Europe*. Retrieved from https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/288/Monitoryng_10_07.pdf. [in Ukrainian].
6. Dreshpak, V., & Lypovska, N. (2015). Dobrovilne obiednannia terytorialnykh hromad: zmist ta alhorytm prokhodzhennia osnovnykh etapiv [Voluntary association of territorial communities: content and algorithm of the basic stages]. *Aspekty publichnoho upravlinnia — Aspects of public administration*, 4, 45—54 [in Ukrainian].
7. Kovalchuk, I. (2018). Problemy realizatsii reformy detsentralizatsii vlady na Zakarpatti ta shliakhy yikh vyrishennia [Problems of realization of decentralization of power in Transcarpathia and ways of their solution]. *Marketynh ta menedzhment u fokusi vyklykiv novoi ekonomiky [Marketing and management in the focus of the challenges of the new economy]*. Retrieved from <https://books.google.com.ua/books?id=2xleDwAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=uk#v=onepage&q&f=false> 80-84 [in Ukrainian].
8. Pavliuk, A. (n. d.). Formuvannia obiednanykh terytorialnykh hromad: stan, problemni pytannia ta shliakhy yikh vyrishennia [Formation of amalgamated territorial communities: situation, problem issues and ways of their solution]. *niss.gov.ua*. Retrieved from http://www.niss.gov.ua/content/articles/fi_les/terutor_gromad-86ead.pdf [in Ukrainian].
9. Zaslavska, O., & Ohorodnyk, V. (2017). Finansova detsentralizatsiia v Ukraini: stan, problemy ta perspektyvy rozvytku [Financial decentralization in Ukraine: situation, problems and prospects of development]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu — Bulletin of Uzhgorod University*, 2 (50). Retrieved from <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/18172> [in Ukrainian].
10. Kay, A. (2005). Social capital, the social economy and community development. *Oxford University Press and Community Development Journal*. Retrieved from https://www.researchgate.net/profile/Alan_Kay/publication/31109758_Social_Capital_the_social_economy_and_community_development/links/56c2e23f08ae44da3800a805/Social-Capital-the-social-economy-and-community-development.pdf.
11. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. (n. d.). *Vseukrainskyi perepys naseleння [All-Ukrainian population census]*. Retrieved from [http:// database.ukrcensus.gov.ua](http://database.ukrcensus.gov.ua) [in Ukraine].
12. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. (n. d.). Ofitsiinyi vebsait [Official Website]. *ukrstat.gov.ua*. Retrieved from <http://ukrstat.gov.ua> [in Ukraine].

The article is recommended for printing 06.12.2019

© Petrushenko Yu.,
Kubatko O., Ponomarenko O.